

“NBC OLMA”NIN PEŞİNDE KOŞMAK VE NBC’NİN NBC’DEN KAÇMA ÇABASI

NBC, “soru”nun peşinde gidiyor. Sanatın ve sanatkarın esas istikameti de bu. Soru... Sorun etmeden, “soru”nun peşinde cevap aramak... Cevap vermek değil. Ya da illâ da cevap bulmak değil. Tek mesele sorunun hakkını vererek aramak. Eserden cevap çıkarsa ne âlâ. Çıkılmazsa da cevabı arayanların asırlık yolculuğuna bir katkı sunulmuş olur.

Sanatı toplumdaki uzak tutan esas mesele, sanatkarın hayattan uzak kalması zannınca. Hayat demek toplum demek ve toplum, sanatkarın kendisinden ve hayata baktığı yerden, durduğu yerden başka bir konum değil. Yani “miş gibi” yaparak sanat üretme çabasından olanların gizlenmesi uzun sürmüyor. Çünkü sınıyor.

Nuri Bilge Ceylan (NBC), son 20 yıldır bu tartışmaların odağında. Dünya festivallerinde gösterdiği başarı olmasa bu kadar konuşulmaz elbet ama bu, NBC’nin sadece ödül aldığı için kıymetli olduğu manasına gelmiyor. Popüler bir üretim alanında olmayan birinin bu denli popüler meselelere malzeme edilmesinin sebebi bu...

NBC, geçtiğimiz günlerde Malatya Uluslararası Film Festivali’ne katıldı. Festivalin uluslararası yarışma bölümü jüri başkanı olmasının yanında bir de “ustalık sınıfı” (mastecclass) programı yaptı. Türkiye’de uzun zamandır bir festivale katılmıyor ve bu tarz ustalık sınıfı faaliyetinde bulunmuyordu. MUFF’un direktörü Suat Köçer, NBC’yi nasıl ikna etti bilmiyorum. Fakat çok güzel oldu. Baştan sonra MUFF’ta idim. NBC’nin ustalık sınıfı programına da katıldım.

Yaklaşık iki saat kendini anlatan ve sorulara cevap veren NBC, genç sinemacıların hayranlık ifadeleri ve “nasıl oluyor da böyle oluyor” u şamaayan soruları arasında önemli şeyler söyledi.

Hep söyledim... NBC, *Üç Maymun* filmiyle kendi istikametinde yepyeni bir alana yöneldi. *Bir Zamanlar Anadolu*’da filmiyle kendi zirvesine ulaştı. *Kış Uykusu* ve *Ahlat Ağacı* da iyi filmler olmasına rağmen NBC için lale devri gibidir. Neyse, mevzu bu değil. En azından şimdilik öyle...

NBC’yi NBC yapan esas mesele cesurca “denemesidir”. *Üç Maymun*’dan beri her filminde yeni şeyler deniyor. “Cannes’da da ödül aldım, tamam ben buyum” demiyor. Sürekli yeni şeyler peşinde. Peki, neden?

MUFF’ta yeterli kadar anlattı. Umarım gençler de doğru anlamıştır. Ben buraya anladığım ve notlarımda kaldığı kadarını aktarayım...

NBC, “Sinema benim için bir itiraf alanı diyor.” Yani kendisine bile söylemekten imtina ettiği ve ancak kendisini ortaya koyabileceği bir çaba ve çalışma ile ortaya çıkabilecek şeylerin sergi alanı... Burada kastettiği elbette ifşa edici bir projeksiyon değil. Eserinde kendisinin olması ve kendisini kendisine, eserinin anlatması. NBC’yi sürekli yeni bir şeyler yapmaya iten şey de bu sanırım.

“Anladığım şeyin filmi yapmak istemem. Hakim olduğum için film yapmazsın, süreç içerisinde her şey netleşir.” diyerek sözlerine devam ediyor. NBC, “soru”nun peşinde gidiyor. Sanatın ve sanatkarın esas istikameti de bu. Soru... Sorun etmeden, “soru”nun peşinde cevap aramak... Cevap vermek değil. Ya da illâ da cevap bulmak değil. Tek mesele sorunun hakkını vererek aramak. Eserden cevap çıkarsa ne âlâ. Çıkılmazsa da cevabı arayanların asırlık yolculuğuna bir katkı sunulmuş olur.

NBC de şöyle ifade ediyor: “Ne yapacağımı bilmiyorum. Her seferinde korkularla, sevgilerle yola çıkıyorum. Bulanık suda yolunu bulmaya çalışan bir balık gibi hissediyorum kendimi. Gurbet hissini her zaman içinde yaşayan bir insanım. Melankoli değil. Bu benim büyük belam; anlam yaratmak...”

Bir kitle iletişim aracı ve daha ötesi duygularla duyulara hükmetme yöntemi olarak sinemanın tehlikesi malumunuz... Sinemacı, önce kendine karşı dürüst davranmalı ve bu tehlikeli suda tuzaklara düşmeden, tuzak oluşturmadan yoluna devam etmeli. Elbette her filmin bir mesajı var. Daha ötesi, her film propaganda yapar. Ama en alt metindedir bu. Dilinde değil. Dili propagandist olan, NBC için özgürlük katilidir. “Taraftarını belli ederseniz izleyicinin özgürlüğünü katledersiniz. Bulanık alanlar sayesinde herkes kendinden bir şey bulur. hiçbir zaman kendinden emin biri olmadım. Ne yaptığını bilen yönetmen diyorlar, ama öyle değilim. Film bittiğinde sorular ve korkular otabiliyor.” şeklinde açıklıyor bu konuyu NBC.

NBC öyle söylediği için öyle değil. Birileri söylediği için hakikat şekillenmez. Bazıları sadece söyler. Oysa NBC gibiler yaşadığını ifade eder. Eseri, hayatı ve sözü birbiriyle çelişen insandan sanatkar olmaz. “Ben oldum” diyenden de eser çıkmaz. Sanat, topyekün bir olgunlaşma sürecidir. Kimse kendi kendine var olamaz. Kişi besleyen her şey başkalarına bağlıdır. Başkaları var olduğu için biz de varız. İnsanlar arasında mutlak bir ilişki zemini vardır. Sanat eserini insandan insana ulaştırır, ulaştırması gereken nüans da burası. NBC, “İnsan ilişkisi zayıflıklar üzerinden kurulur.” der mesela. Tartışmalı bir husus. Evet, her insan zayıf noktasından, yumuşak karnından iletişime daha çok açıktır. Kalıcı mıdır? Sonuca bağlı. Fakat burada mühim olan, sanatın, insandan insana bir etkileşim aracı olduğunun idrak edilmesidir.

Yalnızca arayış içinde olan bir insan sürekli farklı şeyler dener. Bu da sanatın temel prensibidir. Aramayan, sanat yapamaz. Sanat yaptığını iddia eden cevap diretemez. Kendince cevap üretir, fakat dayatamaz. Sanatı sanat yapan ve bütün zamanlara ulaştırın en mühim nokta görecelilidir. Formülü olan şey aramayı sonlandırır. Sonucu belirlenen şey yolu tıkar. Hayat, onu görünmeyen yolu açık bir istikamete, sanat da öyledir. Hâliyle, sanat yolu bitirmemenin de addır. Bitmemesi gereken yolun kararlı yolcuları ancak sanat yapabilir.

Hep bu minvalde sanatkârdan bahsediyoruz ama bir de muhatabımız var. Yani sanat eserinin hedef kitlesi. Esasında her insan, ama meraklı öncelikli olmak üzere, sanatkarın ve sanat eserinin üzerine düşen yükü hafifletmesi gereken de bu kitledir. Sinema için izleyicidir. İzleyici de sanatkarı ve sanat eserini rikkatle ve dikkatle takip etmeli. Kendisi de aynı yolun yolcusudur. İzleyici olmazsa sinemacının ve eserinin bir manası kalmıyor. Ya da eksik kalıyor.

Mesuliyeti doğru şekilde dağıtırsak doğru istikameti de sağlamış oluruz. Bu bakımdan, sanatkarı, eserinin ve yaklaşımını değerlendirdiğimiz, eleştirdiğimiz her satırda esasında izleyiciye de paye veriyoruz.

Son olarak...

NBC’ye, “sizinle aynı havayı solumak onur verici” gibi anlamsız laflar eden gençler; yapmayın. Adam da bunu anlatmaya çalıştı. NBC’ye yüklenen “hayatın anlamını çözmek” misyonu sakat, çok sakat... Her biriniz NBC olabilirsiniz. Daha fazlası hatta... Ol sebepten her birimiz hayatımıza ve yolumuza bakalım. Duygumuzu ifade etme yolunu bulalım. Gerisi kendinden gelir...